

Το ερμηνευτικό σχόλιο

Δεδομένου ότι για πρώτη φορά στις Πανελλαδικές Εξετάσεις του τρέχοντος σχολικού έτους 2019-20 θα αξιολογηθεί **η παραγωγή ερμηνευτικού σχολίου επί αδίδακτου λογοτεχνικού κειμένου** με την αξιοποίηση κειμενικών δεικτών και ενδεχομένως στοιχείων συγκεκριμένου (3^ο θέμα εξετάσεων), ένα από τα βασικά καθήκοντα των διδασκόντων το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας στο Λύκειο είναι να ασκήσουν τους/τις μαθητές/τριες στον εντοπισμό και τη συσχέτιση κειμενικών δεικτών, με στόχο την ερμηνευτική προσέγγιση του λογοτεχνικού κειμένου. Ως εκ τούτου, είναι σκόπιμο να επισημάνουμε τα εξής:

1. **Τα στοιχεία συγκεκριμένου**, δηλ. τα ιστορικά, κοινωνικά, βιογραφικά και ιδεολογικά δεδομένα των συνθηκών παραγωγής του κειμένου, είναι καλό να παρέχονται στους/στις μαθητές/τριες με φειδώ, στο 2^ο στάδιο του ερμηνευτικού διαλόγου, και μόνο για τα κείμενα για τα οποία μπορούν να υποδείξουν μια άλλη ερμηνευτική οπτική. Εξαιρουμένων των κειμένων με έντονη ιστορική χροιά, στην πλειονότητα των περιπτώσεων ο ρόλος του συγκεκριμένου είναι επικουρικός και η ερμηνεία πρέπει κυρίως να εδράζεται στην πρόσληψη και νοηματοδότηση του κειμένου από τον ίδιο τον αναγνώστη.

2. **Οι σημειωτικοί τρόποι** δεν πρέπει να συγχέονται με τους κειμενικούς δείκτες. Οι σημειωτικοί τρόποι αφορούν τη μονοτροπικότητα ή πολυτροπικότητα του κειμένου, το αν δηλαδή το κείμενο, πέραν του γραπτού λόγου, χρησιμοποιεί και άλλους τρόπους μετάδοσης του μηνύματος (σκίτσα, εικόνες, διαγράμματα κ.α.).

3. **Οι κειμενικοί δείκτες**, υπό την ευρεία έννοια, είναι κάθε μορφικό στοιχείο του κειμένου που μπορεί να αξιοποιηθεί για την ερμηνεία του, κάθε στοιχείο της κειμενικής κατασκευής που μπορεί να συμβάλει στην απόδοση νοήματος στο κείμενο. Υπό την έννοια αυτή, στους κειμενικούς δείκτες ανήκουν μεταξύ άλλων το λογοτεχνικό γένος/είδος, οι αφηγηματικοί τρόποι (αφήγηση, περιγραφή, διάλογος, εσωτερικός μονόλογος, αφηγηματικό σχόλιο) και οι αφηγηματικές τεχνικές (είδος αφηγητή, αφηγηματικός χρόνος, εστίαση). Στόχος της διδασκαλίας τους, όμως, πρέπει να είναι η αναγνώριση της λειτουργίας τους σε σχέση με το νόημα και τον

επικοινωνιακό στόχο του κειμένου, και όχι η ανάκληση όρων της Θεωρίας της Λογοτεχνίας.

4. Εκτός των ανωτέρω, στους **κειμενικούς δείκτες** συμπεριλαμβάνονται η δομή, η πλοκή, οι χαρακτήρες, η στιχουργική, και ένα ευρύτατο φάσμα γλωσσικών επιλογών του συγγραφέα, όπως τα ρηματικά πρόσωπα, οι ρηματικοί χρόνοι και οι εγκλίσεις, η ενεργητική/παθητική σύνταξη, οι απρόσωπες εκφράσεις, ο μακροπερίοδος/βραχυπερίοδος λόγος, το λεξιλόγιο, τα ονοματικά/ρηματικά σύνολα, οι επαναλαμβανόμενοι φραστικοί τύποι, τα ερωτήματα, οι δηλώσεις/συνυποδηλώσεις, τα ποικίλα σχήματα λόγου κ.α. Οι κειμενικοί δείκτες εντοπίζονται και αξιοποιούνται (επιλεκτικά και όχι εξαντλητικά) από τον αναγνώστη-μαθητή, με στόχο να υπερβεί το επίπεδο της απλής κατανόησης, να διεισδύσει στο βαθύτερο και – συχνά – υπόρρητο στρώμα του κειμένου και τελικά να συντάξει ένα σύντομο ερμηνευτικό σχόλιο.

5. Είναι αυτονόητο ότι δεν εγκαταλείπουμε όσα διδάσκουμε μέχρι σήμερα για την επεξεργασία και αξιολόγηση του κριτικού/αποδεικτικού λόγου (τρόποι ανάπτυξης παραγράφου, δομή παραγράφου, τρόποι και μέσα πειθούς, συλλογιστική πορεία, αξιολόγηση επιχειρημάτων). Είναι επίσης αυτονόητο ότι οι γλωσσικές επιλογές του συγγραφέα μπορούν να αξιοποιηθούν για την προσέγγιση και **των μη λογοτεχνικών κειμένων**, όπως εξάλλου συνέβαινε μέχρι σήμερα, τόσο κατά τη διδασκαλία όσο και στις εξετάσεις (π.χ. διαρθρωτικές λέξεις και φράσεις, ρητορικές ερωτήσεις, σημεία στίξης, ενεργητική/παθητική σύνταξη, ρηματικά πρόσωπα, αναφορική/ποιητική λειτουργία της γλώσσας κ.α.).

Νίκος Λινάρδος

Συντονιστής Εκπαιδευτικού Έργου Φιλολόγων

4^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Αττικής

nlinardos@sch.gr